

Пети разред

Одељења: 5/1, 5/2, 5/3, 5/4

Драги ученици,

Надам се да сте сви добро. Предстоји нам још један продужени викенд и дужи одмор од свакодневних обавеза. Надам се да ћете успети да се одморите.

Данас обрађујемо лекцију "Култура старог Рима". Уколико нисте одгледали ТВ предавање и записали тезе, прво то урадите. Затим погледајте презентацију коју сам вам направила. Презентација не садржи слајдове о римској религији, зато што ћемо се том темом бавити следеће недеље.

Ваш онедељни задатак је да одговорите на друго, треће, четврто и пето питање са 113. стране вашег уџбеника. Рок за израду задатка је недељу дана.

О римској култури, која представља темељ савремене културе, може пуно тога да се каже, па је зато презентација нешто обимнија. И поред тога доста ствари није речено. Зато вам постављам и два текста преузета са сајта "Настава историје", о римским бројевима и називима месеци (текстови се налазе испод овог упутства за рад). Такође вам постављам и линк на коме можете видети 3Д анимацију римског форума (<https://youtu.be/S4PACYJKxic>) и линк за виртуелну туру кроз Виминацијум (<https://viminacium.futuring.rs/sr#domus-2>) где можете видети како је изгледала римска арена, како је изгледао домус и макету града. Арена и домус су савремене грађевине, а ли су направљене по узору на оне које су се налазиле у римском Виминацијуму. Кликом на три цртице у доњем десном углу, бирате оно што желите да видите. Наравно, ове додатне текстове и линкове није обавезно погледати, то је за оне који желе. Уколико будете имали питања, пишите ми.

Додатни задатак за ученике који желе:

Можете написати рад или направити презентацију о нпр. римској војсци, религији, архитектури или некој другој теми о старом Риму. Презентацију ми пошаљите електронском поштом.

Успешан рад!

Ваша наставница,

Александра Јелић

Порекло месеци у римској години

Називи првих шест месеци у години везани су за римску митологију: јануар носи име бога са два лица Јануса, *Februalia* су свечаности очишћења по којима је назван фебруар, бог рата Марс је дао назив месецу Марту, а *Aprilis* је појам везан за бујање вегетације, када се земља отвара (*aperire* – отворити). Месецу мају име је дала *Maia* (Маја), древна староиталска богиња природе, плодне земље и биљака, којој је Вулканов свештеник жртвовао свињу на мајске Календе (тј. почетком тог месеца), док је *Iuno* (Јунона) богиња неба и жена Јупитера, своје име дала јуну. Преостали месеци означавају се редним бројевима („пети“, „шести“, „седми“, итд), али према првобитном редоследу у којем је година започињала месецом мартом. Тада копне снегови, крећу дужи дани и Римљани уз призивање бога Марса отпочињу са својим војним кампањама, које се продужавају све до следеће зиме.

Тек ће крајем републике (после 153. године п.н.е.) Римљани увести рачунање календарске годину од 1. јануара. Додуше, и даље ће се задржати ранији називи за месеце, тако да је, на пример, новембар (=„девети“) тада постао једанаести, а децембар (=„десети“) дванаести месец у години. Временом су месеци *Quintilis* и *Sextilis* названи *Iulius* (у част Јулија Цезара) и *Augustus* (у част Октавијана Августа).

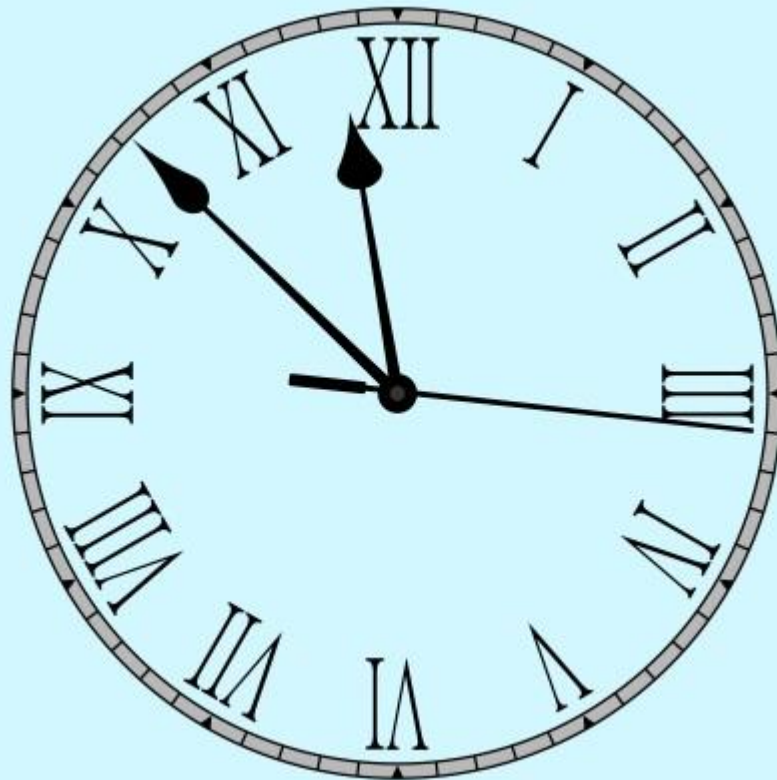
Реформа Јулија Цезар

Међутим, произвољним уметањем или изостављањем дана у месецу, често су се вршиле разне политичке манипулације (нпр. скраћивањем или продужавањем магистратских службених година), па је у рачунању времена дошло до потпуне збрке, поготово када је официјелни календар крајем републике био око три месеца испред соларног. Отуда су неке религијске светковине, које су, на пример, по званичном календару биле предвиђене да се одржавају у касно пролеће, сада падале много раније, у касну зиму.

Да би се окончала ова конфузија, Јулије Цезар је у својству врховног свештеника (*pontifex maximus*), и уз помоћ александријског математичара Созигена, реформисао календар на тај начин што је наредио да се 46. години п.н.е. придода 67 дана између новембра и децембра, чиме је продужио ту годину изузетно на 445 дана. Од следеће године (45. п.н.е.), уместо лунарног почео је да се примењује соларни календар, који је преузет из Египта и прилагођен римском рачунању тиме што је у краће месеце уметнут неопходан број дана да би укупни збир био 355. Тиме је настао тзв. *јулијански календар* који се уз мање измене одржао све до 1582. године, када је папа Гргур XIII увео нови начин рачунања, тзв. *грегоријански календар*.

Римљани освајају бројевима

Међу римским цифрама нема нуле, пошто старим Римљанима није било познато да ли је и нула број

Часовник са римским цифрама

Стари Римљани су од Грка научили да броје. Како се у њихово доба убрзано развијала трговина, расла је потреба и да се бројеви записују на што једноставнији начин. Тадашњи начин записивања бројева дошао је из Грчке, али је потекао са истока, а Римљани су га знатно усавршили. Зато је седам симбола у овом бројном систему, *I*, *V*, *X*, *L*, *C*, *D* и *M* названо римске цифре.

Римски новчић

Ознака за један обележавала се знаком *I*, што одговара једном људском прсту. Цифра пет, *V*, настала је по лику људске шаке са пет прстију, где је палац растављен од осталих. Цифра десет, *X*, која одговара броју прстију на обе руке, добијена је као лик две прекрштене шаке. Остале цифре *L* (50), *C* (100), *D* (500) и *M* (1000) настале су као прва слова латинских назива за ове бројеве.

Римске цифре се и данас користе, најчешће при набрајању или записивању година. Вредности римских бројева добијају се једноставно. Када се нови симбол додаје са десне стране веће цифре, он се сабира, када се додаје са леве, он се одузима. Тако је $VI=6$, $XI=11$, а $LX=60$, док је $IV=4$, $XL=40$, а $CD=400$.

Међу римским цифрама нема нуле, пошто некада није било познато да је и нула број. Да би се римске цифре у неком тексту разликовале од великих латиничних слова, најчешће се писала и црта изнад њих. Овај начин писања користили су касније и Византијци, али се данас више тако не пише.